

Η ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗ ΚΑΙ Η ΚΑΘΗΛΩΣΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ (Σημειώσεις Εισαγωγικών Διαλέξεων της ΕΨΣΕ)

Ιάκωβος Κλεώπας

Στην σημερινή συζήτηση θα εξετάσουμε τις έννοιες της παλινδρόμησης και της καθήλωσης σύμφωνα με την ψυχοσωματική θεωρία.

Για τον σκοπό αυτό θα αναφερθούμε αρχικά στις απόψεις του Freud και στην συνέχεια σε ορισμένα βασικά σημεία της ψυχοσωματικής προσέγγισης του Marty, τα οποία θα μας επιτρέψουν να κατανοήσουμε τον τρόπο θεώρησης του συστήματος παλινδρόμησης/καθήλωσης. Η ψυχοσωματική θεωρία αποτελεί επέκταση της ψυχαναλυτικής σκέψης και κλινικής, ιδιαίτερα γύρω από την προβληματική της ψυχικής οικονομίας, και ξεκινά από τις έννοιες και τις κλινικές οντότητες του τραύματος και της ενεστώσας νεύρωσης ή της κλινικής του διάχυτου άγχους. Οι θεωρητικές και κλινικές έννοιες που προτείνει η ψυχοσωματική, αν και διαφοροποιούνται σε αρκετά σημεία από την ψυχαναλυτική προσέγγιση, θα λέγαμε ότι αρθρώνονται με αυτήν. Κάτι ανάλογο ισχύει μεταξύ της ψυχαναλυτικής και της ψυχοσωματικής προσέγγισης της παλινδρόμησης και της καθήλωσης.

Η εξέταση αυτών των εννοιών θέτει αρκετά ενδιαφέροντα κλινικά και θεωρητικά ερωτήματα. Ξεκινώντας την αναφορά στις απόψεις του Freud και του Marty, σκεπτόμενοι την έννοια της παλινδρόμησης θα μπορούσαμε να πούμε ότι :

α) Αποτελεί μέρος της σημειολογίας, είναι ένα φαινομενολογικό στοιχείο των ψυχικών και των σωματικών παθήσεων. Υπό αυτή την έννοια ο Freud για ένα μεγάλο διάστημα και για λόγους που θα εξετάσουμε στην συνέχεια θεώρησε την παλινδρόμηση ως μία καθαρά περιγραφική έννοια.

β) Αποτελεί επίσης ένα στοιχείο, ένα χαρακτηριστικό της σωματικής και της ψυχικής κατάστασης υγείας ή του φυσιολογικού εφ' όσον θεωρούνται ως μία δυναμική διεργασία πρόδρομων και παλίνδρομων κινήσεων και όχι ως μία στατική και αμετάβλητη κατάσταση. Ο Ιπποκράτης έχει επισημάνει στους αφορισμούς του την επικινδυνότητα μίας ακραίας κατάστασης υγείας, διότι όπως αναφέρει, ούτε μπορεί να παραμείνει σε αυτήν ούτε να βελτιωθεί περαιτέρω οπότε δεν θα μπορεί παρά να εκφυλισθεί. Θα αναγνωρίσουμε εδώ την κλινική εικόνα υπερπροσαρμογής, αγκίστρωσης στην πραγματικότητα, απόλυτης σύνταξης και λειτουργίας σύμφωνα με τις αρχές της εξωτερικής πραγματικότητας, που έχει προτείνει ο Marty. Αντίθετα στην φυσιολογική ζωή υφίστανται πολλές και απαραίτητες στιγμές ή περίοδοι παλινδρόμησης, τόσο για την ομοιοστασία όσο και για την εξέλιξη της σωματοψυχικής οντότητας. Κεντρικό παράδειγμα είναι η λειτουργία του ύπνου και της ονειρικής ζωής.

γ) Επομένως η παλινδρόμηση αποτελεί έναν θεμελιώδη μηχανισμό των ψυχικών και των σωματικών λειτουργιών, συγκρότησης της ψυχικής πραγματικότητας και της σχέσης της με την εξωτερική πραγματικότητα ή το σώμα. Υπό αυτή την έννοια, σε έναν

πρώτο χρόνο του έργου του και επίσης μετά την διατύπωση της δεύτερης τοπικής, ο Freud θα θεωρήσει την παλινδρόμηση ως μεταψυχολογική έννοια.

δ) Τέλος η παλινδρόμηση, ως οδός επιστροφής, ανάκλησης και αναβίωσης πρωτύπων βιωμάτων και τρόπων λειτουργίας, όπως γνωρίζουμε, αποτελεί από την εποχή ήδη της ύπνωσης και πρωτύτερα μέσα από τις διάφορες μορφές καθαρικών τελετουργικών, ένα θεραπευτικό εργαλείο. Το ερώτημα εδώ, ως προς την θεραπευτική αξία της μεθόδου αφορά στην σχέση μεταξύ αναμνημόνευσης και παλινδρόμησης.

Θα αναρωτηθούμε για ποιους λόγους μία παλινδρομική κίνηση μπορεί να λειτουργήσει θεραπευτικά ή αναδιοργανωτικά. Και αντιθέτως ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους μία παλινδρόμηση οδηγεί στην ψυχική έως και στην σωματική αποδιοργάνωση. Θα αναρωτηθούμε επίσης, γιατί η διεργασία ανάκλησης από την μνήμη - που είναι μία κίνηση παλινδρόμησης ενώ συγχρόνως μπορεί να αποτελεί μία αντίσταση στην παλινδρόμηση – ενέχει μία θεραπευτική αξία. Η αναβίωση εμπειριών, μνημονικών ή και αντιληπτικών ιχνών, μπορεί να είναι αγχολυτική, ανακουφιστική, μπορεί να λειτουργεί ως πλαίσιο συνειδητοποίησης, όπως άλλες στιγμές μπορεί να είναι απλή επανάληψη, ενδεχομένως αποφορτιστική ή αντιπραυματική. Όμως τι καθιστά την αναβίωση και την παλινδρόμηση ως παράγοντες αλλαγής της ψυχικής οργάνωσης σύμφωνα με την ψυχανάλυση, και της ψυχοσωματικής τάξης σύμφωνα με την ψυχοσωματική; Δηλαδή παράγοντες αλλαγής της ίδιας της σωματικής οργάνωσης. Εάν μπορούμε να κατανοήσουμε την θεραπευτική ή την αναδιοργανωτική αξία μίας παλινδρόμησης στο ψυχικό επίπεδο, πώς θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε την αντίστοιχη λειτουργία και του μηχανισμού στο σωματικό επίπεδο, όταν δηλαδή μία παλινδρόμηση και το συναντώμενο επίπεδο καθήλωσης αφορούν σε σωματικές λειτουργίες. Ωσάν να μπορούσε να τοποθετηθεί σε μία λειτουργική συνέχεια με το προηγούμενο ψυχικό επίπεδο.

Η έννοια της παλινδρόμησης στην ψυχαναλυτική θεωρία.

Ο Freud αναφέρεται στον μηχανισμό της παλινδρόμησης στο 7^ο κεφάλαιο της ερμηνείας του ονείρου διατυπώνοντας την πρώτη τοπική θεωρία και τις αρχικές μεταψυχολογικές προτάσεις. Η αναφορά στην παλινδρόμηση γίνεται στο πλαίσιο της εξήγησης της λειτουργίας του ονείρου. Η ψυχική και βιολογική διεργασία του ονείρου και του ύπνου αποτελεί μία παλινδρόμηση από την έκφραση και την υλοποίηση της επιθυμίας μέσα από την δράση, προς τον αντιληπτικό πόλο, την ψευδαισθητική ικανοποίηση της επιθυμίας και την επανεύρεση του πρωτογενούς ναρκισσισμού. Διακρίνει έτσι την μορφή της τοπικής παλινδρόμησης. Δηλαδή την παλινδρόμηση μέσα στο σχήμα λειτουργιών που περιγράφει η πρώτη τοπική. Στην πρώτη τοπική το ψυχικό όργανο αποτελεί μία μορφή μνημονικού οργάνου, συνεχόμενων εγγραφών μνημονικών ιχνών, αναπαραστάσεων λέξης και αναπαραστάσεων πράγματος. Η παλινδρόμηση, η επιστροφή προς τα πίσω, αποτελεί επίσης μία χρονική παλινδρόμηση, ένα ταξίδι στον υποκειμενικό χρόνο, στις μνήμες του ασυνειδήτου. Στην συνέχεια, στα τρία δοκίμια και

στην εξέταση του ναρκισσισμού, ο Freud διακρίνει την λιβιδινική παλινδρόμηση. Δηλαδή την παλινδρόμηση σε πρωτότερα στάδια της λιβιδινικής εξέλιξης, και την παλινδρόμηση στον άξονα ναρκισσισμού και αντικειμένου. Τέλος διακρίνει την μορφολογική ή μορφική παλινδρόμηση η οποία αφορά στην επιστροφή και αναβίωση πρωτύτερων τρόπων ψυχικής λειτουργίας. Επισημαίνει ότι οι τρεις τύποι παλινδρόμησης συχνότερα συνυπάρχουν καθώς μία τοπική παλινδρόμηση συνοδεύεται από την χρονική και την μορφολογική επαναφορά. Υπάρχει επομένως ένα είδος αλληλεγγύης μεταξύ των τριών τύπων παλινδρόμησης, ο ένας συνεπάγοντας τον άλλον. Απέναντι σε αυτή την αρχική άποψη του Freud θα μπορούσαμε να αναρωτηθούμε όπως αναφέρει ο Roussillon (1992) εάν μπορεί να παρατηρηθεί ένας μόνον από τους τρεις τύπους. Σε αυτό το ερώτημα θα επανέλθουμε μέσω της ψυχοσωματικής προσέγγισης. Η έννοια της καθήλωσης η οποία συμπληρώνει αυτήν της παλινδρόμησης αναφέρεται στην προσκόλληση της libido, κατά την διάρκεια της ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης σε ορισμένες αναπαραστάσεις, αντικείμενα και τρόπους ψυχικής λειτουργίας και προσπορισμού ευχαρίστησης. Κατά την φρουϊδική άποψη τα συγκροτούμενα σημεία καθηλώσεων στην πορεία της λιβιδινικής ανάπτυξης θα καθορίσουν τους τρόπους και τύπους των παλινδρομήσεων. Δηλαδή το εύρος και η ποιότητα των παλινδρομικών κινήσεων θα προσδιορισθεί από τις πρωτότερες καθηλώσεις και από τον βαθμό στήριξης που παρέχουν στον ψυχισμό. Εφ' όσον η παλινδρόμηση μέχρι ενός επιπέδου δεν επιτρέπει την αποφυγή του άγχους ή του συναισθήματος της ματαίωσης και τον προσπορισμό ικανοποίησης, η παλινδρομική κίνηση θα συνεχισθεί έως ένα προγενέστερο στάδιο και τρόπο ψυχικής λειτουργίας, περνώντας από την περισσότερο αναπαραστατική, ή αντικειμενοτρόπο στην περισσότερο ψευδαισθητική και ναρκισσιστική διεργασία. Συγχρόνως τα σημεία καθηλώσεων αποτελούν σταθερές και δομικά στοιχεία για την συγκρότηση του ψυχισμού. Στο «μεταψυχολογικό συμπλήρωμα της θεωρίας του ονείρου» ο Freud συνδέει την ψυχική εργασία του ονείρου και άρα της παλινδρόμησης, με την προσπάθεια αντιμετώπισης των τραυματικών βιωμάτων, μέσω της εργασίας εικονοπλασίας που επιτρέπει την ανάπτυξη δευτερογενών αναπαραστατικών διεργασιών και την νοηματοδότηση. Αυτό το σημείο όπως θα δούμε θα αποτελέσει ένα σημείο αφετηρίας της ψυχοσωματικής θεωρίας και κλινικής.

Σχετικά με τα αίτια της παλινδρόμησης ο Freud το 1913 στο κείμενο για την «προδιάθεση στον ιδεοψυχαναγκασμό» μιλάει για μία δομική και βιολογικά καθορισμένη τάση προς την παλινδρόμηση. Το 1917 στο «εισαγωγή στην ψυχανάλυση», θεωρεί ότι η έννοια της παλινδρόμησης δεν εντάσσεται στις μεταψυχολογικές έννοιες, αλλά αποτελεί μία καθαρά περιγραφική έννοια, και επομένως δεν μπορεί να της δοθεί μία ψυχολογική, ενδοψυχική εξήγηση και αιτιολόγηση. Πολλοί σύγχρονοι ψυχαναλυτές όπως η Aisenstein θεωρούν ότι ο Freud στο διάστημα μεταξύ της διατύπωσης της πρώτης τοπικής και έως την δεύτερη θεωρία των ενορμήσεων και την δεύτερη τοπική θεωρία δυσκολεύεται να εντάξει μεταψυχολογικά την λειτουργία της παλινδρόμησης στο πλαίσιο της πρώτης θεωρίας των ενορμήσεων, δηλαδή στο δίπολο των ενορμήσεων αυτοσυντήρησης και των σεξουαλικών ενορμήσεων. Η λειτουργία σύμφωνα με τις μεν ή τις δε, δεν σημαίνει και δεν μπορεί να αποτελέσει ένα ψυχικό μηχανισμό πρόκλησης της παλινδρόμησης. Το να αυτοσυντηρείται ή να επενδύει λιβιδινικά κανείς, αυτό δεν

σημαίνει ή δεν τον κάνει απαραίτητα να παλινδρομεί. Η έννοια της παλινδρόμησης θα ανακτήσει την μεταψυχολογική της θέση μετά το 1920 και μετά την δεύτερη θεωρία των ενορμήσεων, μιλώντας για την μίξη και την απόμιξη των ενορμήσεων ζωής και θανάτου. Το 1926, στο «αναστολή σύμπτωμα άγχος», σημειώνει «αναζητώ την μεταψυχολογική εξήγηση της παλινδρόμησης μέσα στην απόμιξη των ενορμήσεων» και συγχρόνως αναγνωρίζει στην παλινδρόμηση την δυνατότητα αναζωογόνησης και επανεκκίνησης των επενδύσεων και των συνδέσεων που προσφέρει. Με αυτόν τον τρόπο η παλινδρόμηση με την μορφή της κίνησης στο πλαίσιο της μίξης των ενορμήσεων που εξασφαλίζεται επιστρέφοντας στα σημεία καθήλωσης, συνδέεται με την εργασία του προσυνειδητού. Εδώ συναντούμε ένα άλλο σημείο αφετηρίας και στήριξης της ψυχοσωματικής θεωρίας και βεβαίως την σημασία, αλλά και το ερώτημα, της πυκνότητας ή του εύρους του συστήματος του προσυνειδητού ως ένας ακρογωνιαίος λίθος για την σωματοψυχική οικονομία, δηλαδή την οικονομία τόσο του ψυχισμού όσο και του σώματος.

Ο τρόπος θεώρησης της παλινδρόμησης και της καθήλωσης στην ψυχοσωματική θεωρία είναι απότοκος του ιδιαίτερου τρόπου θεωρητικής και κλινικής προσέγγισης της σωματοψυχικής οντότητας που έχει προτείνει ο Marty και που εντάσσεται στο πλαίσιο των μεταψυχολογικών προτάσεων τις οποίες έχει διατυπώσει. Αυτό γίνεται στα δύο βασικά έργα του, το «ατομικές κινήσεις ζωής και θανάτου» το 1976 και ιδίως στο «ψυχοσωματική τάξη» το 1980. Υπό μία έννοια θα λέγαμε ότι η μεταψυχολογία του Marty είναι η μεταψυχολογία του προ-ψυχικού, αυτού δηλαδή που προηγείται και επιτρέπει εξελικτικά την ανάπτυξη των ποιοτικών διαφοροποιήσεων εντός του ψυχικού οργάνου όπως εκφράζονται στην δεύτερη τοπική θεωρία του Freud. Μάλιστα εφ' όσον το προ-ψυχικό αφορά σε σωματικές λειτουργίες θα λέγαμε ότι η μεταψυχολογία της ψυχοσωματικής σχολής αποτελεί μία μορφή μεταβιολογίας. Πρόκειται για τοποθετήσεις που απορρέουν από το αξίωμα ότι «ο άνθρωπος είναι εξ ορισμού ψυχοσωματικός» (Marty, 1990). Χαρακτηρίζονται από τις απόψεις του μονισμού ψυχισμού και σώματος, της εξελικτικής προσέγγισης και του νεοβιταλισμού οι οποίες θέτουν μία εξ αρχής τάση προς την εξέλιξη και την συνεπαγόμενη τάση προοδευτικής οργάνωσης. Σε αυτό το πλαίσιο σκέψης, η παλινδρόμηση και η καθήλωση είναι πάντοτε σωματοψυχικές. Θα λέγαμε επομένως ότι το σύστημα παλινδρόμησης και καθήλωσης, εξ ορισμού και εν δυνάμει, αφορά και τον ψυχισμό και το σώμα. Λέω εξ ορισμού διότι ό,τι συμβαίνει κατά την διάρκεια της ανάπτυξης ή μίας παθολογικής διεργασίας, συμβαίνει εντός της σωματοψυχικής οντότητας, και εν δυνάμει διότι ο βαθμός κατά τον οποίο μία αποδιοργανωτική κίνηση αγγίζει το σώμα έως και τις θεμελιώδεις ζωτικές λειτουργίες του, είναι συνάρτηση του βαθμού ψυχοποίησης ή νοηματοδότησης, της ψυχικής ωρίμανσης που έχει επιτευχθεί. Όπως αναφέρει ο Winnicott κάθε άνθρωπος έχει ένα προσωπικό τρόπο και εύρος παλινδρομικών κινήσεων που τον χαρακτηρίζει, και κάθε σωματοψυχική οντότητα δεν μπορεί να προβεί οποτεδήποτε σε οιαδήποτε μορφή παλινδρόμησης και καθήλωσης.

Ο Pierre Marty και η ψυχοσωματική προσέγγιση θεωρούν ότι η ατομική ζωή της σωματοψυχικής οντότητας, αν και απορρέει από την φυλογενετική εξέλιξη, είναι

ξεχωριστή και προσωπική τόσο ψυχικά όσο και σωματικά σε κάθε στιγμή της ανάπτυξής της, και αυτό ήδη από την αρχή της εμβρυϊκής ύπαρξης. Έτσι η οργάνωση της ψυχικής πραγματικότητας θα θεωρηθεί ως απόρροια μίας συνεχιζόμενης εξέλιξης και ενός ατομικού τρόπου οργάνωσης των λειτουργιών και των διεργασιών που συγκροτούν την ενιαία σωματική και ψυχική οντότητα. Σύμφωνα με την ορολογία του Marty, αυτή η ενιαία οντότητα αποτελεί την *ψυχοσωματική τάξη* (l'ordre psychosomatique) που χαρακτηρίζει κάθε άνθρωπο. Στην θεωρία της ψυχοσωματικής η έννοια της *λειτουργίας* ή καλύτερα των ψυχοσωματικών λειτουργιών¹ κατέχει μία κεντρική θέση. Αυτό διότι από την ανάπτυξη και την θεμελίωση των λειτουργιών εξαρτάται η συγκρότηση της ατομικής ψυχοσωματικής τάξης, και διαμέσου αυτής, ο τρόπος και ο βαθμός συγκρότησης της ψυχικής πραγματικότητας.

Συναφής της έννοιας της λειτουργίας είναι αυτή των *κινήσεων*. Αναφέρεται στις δυναμικές και συνεχόμενες ώσεις, οι οποίες σύμφωνα με τον Marty «ανευρίσκουν την πηγή τους εντός ενός σωματικού ερεθισμού (σεξουαλικής κατά την φρουϊδική έννοια)» (Marty, 1976, 1990). Πρόκειται για τις *κινήσεις, ή τα ένστικτα και τις ενορμήσεις, ζωής και θανάτου*. Η θεώρηση των ενορμήσεων στην ψυχοσωματική θεωρία διαφέρει σημαντικά από την άποψη που διατυπώνεται στο πλαίσιο της δεύτερης τοπικής². Στον Freud οι ενορμήσεις της δεύτερης τοπικής είναι αυτόνομες και ευρίσκονται εξ αρχής σε λειτουργία. Έτσι η ψυχική λειτουργία ξεκινά και ορίζεται από τις κινήσεις και την πλοκή και των δύο ενορμήσεων. Σύμφωνα με την ψυχοσωματική θεωρία υφίσταται μία βασική ζωτική ενέργεια, η οποία εκφράζεται ή εκπροσωπείται από τις λειτουργίες. Στο πλαίσιο της εξελικτικής οπτικής της θεωρίας του Marty, *στην αρχή της ζωής η μόνη υφιστάμενη και αυτόνομη ενέργεια, και επομένως λειτουργία, είναι το ένστικτο της ζωής*. Έτσι εισάγεται μία επίσης σαφής διαφοροποίηση σε σχέση με την κλασσική ψυχαναλυτική θεωρία, μεταξύ της έννοιας του ενστίκτου και της ενόρμησης. Η ανάπτυξη ενορμητικών κινήσεων (στην διατομή ψυχισμού και σώματος) έπεται ιεραρχικά και προϋποθέτει την σχέση με το αντικείμενο και την εγγραφή μνημονικών ιχνών και αναπαραστάσεων. Επομένως οι κινήσεις και οι ψυχοσωματικές λειτουργίες που εκφράζουν τα ένστικτα ζωής (και μετέπειτα οι ενορμήσεις ζωής) αποτελούν τις βασικές οργανωτικές κινήσεις της σωματοψυχικής οντότητας. Στην πορεία αυτών των οργανωτικών κινήσεων και λειτουργιών, εξ αιτίας του γεγονότος ότι «δεν μπορούν να συγκεράσουν παρά μία περιορισμένη ποσότητα ερεθισμάτων» (Marty, ο.π.) *οι απότοκες αποτυχίες τους ή οι τραυματικές καταστάσεις που παράγονται ενεργοποιούν, δευτερογενώς, τα ένστικτα και μετέπειτα τις ενορμήσεις θανάτου*. Άρα, το εν ισχύ (και δυναμικά μεταβαλλόμενο) καθεστώς των ψυχοσωματικών λειτουργιών και η ποσοτική ή η ποιοτική εξέλιξη τους, θα επιφέρουν δευτερογενώς την διαφοροποίηση των ενστίκτων και των ενορμήσεων ζωής και θανάτου.

¹ Στο πλαίσιο της ψυχοσωματικής θεωρίας και στην γραμμή της μονιστικής άποψης, κάθε λειτουργία η οποία αναπτύσσεται στην διάρκεια της ζωής και που συγχρόνως συγκροτεί την ίδια την ζωή, είναι εξ ορισμού ψυχοσωματική, δηλαδή αφορά ταυτοχρόνως τόσο το σωματικό όσο και το ψυχικό γίνεσθαι.

² Η διαφορική εξέταση των δύο απόψεων έχει προσεγγισθεί ιδίως από τον Claude Smadja (1991, 2000).

Σε έναν αρχικό χρόνο τοποθετείται η ύπαρξη ενός *πρωτογενούς (πρωτογόνου) ασυνειδήτου*, ('l'inconscient originaire') το οποίο ο Marty (ο.π.) θεωρεί ως μία επέκταση της φρουϊδικής έννοιας του «πυρήνα του ασυνειδήτου»³. Πρόκειται για μία μορφή ασυνειδήτου το οποίο αναλαμβάνει την διατήρηση μίας σταθερότητας των βασικών ψυχοσωματικών λειτουργιών, και, την δημιουργία ορισμένων εξελικτικών λειτουργιών, σύμφωνα με την πορεία «των συναντήσεων μεταξύ του υποκειμένου με τον εξωτερικό κόσμο». Η εικόνα που προτείνει ο Marty για να εκφράσει το είδος της δομής του πρωτογόνου ασυνειδήτου είναι αυτή ενός «μωσαϊκού», ενός πρώτου μωσαϊκού όπως αναφέρει (1980). Το ασυνειδήτο «στην αρχή της ατομικής εξέλιξης είναι πλήρως τμηματικό, χωρίς εναρκτήρια οργάνωση, χωρίς ένα γενικό πρόγραμμα (υποσημείωση : «όμως, με ένα άμεσο και περιορισμένο πρόγραμμα»), συνδεδεμένο τμήμα προς τμήμα με κάθε ένα από τα διάφορα λειτουργικά στοιχεία» από τα οποία αποτελείται σε αυτό το στάδιο. Μπορούμε να πούμε ότι το ασυνειδήτο στο οποίο αναφέρεται η ψυχοσωματική θεωρία αντιστοιχεί περισσότερο στην έννοια του Εκείνου της δεύτερης τοπικής θεωρίας, υπό την έννοια της σύνδεσης με το σώμα. Όμως το εκείνο θεωρείται από τον Freud «ανοικτό προς το σώμα», όπως άλλωστε οι ενορμήσεις τοποθετούνται στο μεταίχμιο σώματος και ψυχισμού. Ενώ στην ψυχοσωματική το αρχικό ασυνειδήτο *περιλαμβάνει* το σώμα και τις βιολογικές λειτουργίες. Σταδιακά, μέσω της ανάπτυξης το ασυνειδήτο συνενώνει τους τμηματικούς αρχικούς πυρήνες έτσι ώστε να «συγκροτήσει προοδευτικά, κατά την εικόνα της εξελικτικής συγκρότησης των ψυχικών και των σωματικών λειτουργιών, ένα σύνολο [που χαρακτηρίζεται από] ένα συγκεκριμένο τύπο συνοχής» (ο.π.). Τέλος το ασυνειδήτο σύμφωνα με την ψυχοσωματική οπτική υπακούει και αυτό στις οργανωτικές - εξελικτικές και αποδιοργανωτικές – εκφυλιστικές κινήσεις που διέπουν το σύνολο της σωματοψυχικής οντότητας. Άρα, θα πρέπει να τονίσουμε ότι στην ψυχοσωματική θεωρία *μπορεί να αναπτύσσονται αποδιοργανωτικές και αναδιοργανωτικές διεργασίες εντός του ασυνειδήτου*.

Η προοδευτική και εξελικτική πορεία του ασυνειδήτου και του συνόλου της σωματοψυχικής οντότητας, στηρίζεται σε δύο τύπους διαδεχόμενων αρχών. Στην *αρχή του αυτοματισμού* και της *επαναληπτικότητας* και ακολούθως στην *αρχή του προγραμματισμού*. Ο αυτοματισμός εννοείται ως «μία αρχή επανάληψης (μίας κατάστασης) η οποία κατά έναν σχετικά στάσιμο τρόπο διατηρεί τις κάθε τάξης ψυχοσωματικές λειτουργίες» (ο.π.). Αναφερόμαστε εδώ σε ένα σύστημα μηχανισμών ομοιοστασίας της βιολογικής και της ψυχικής οικονομίας οι οποίοι εξασφαλίζουν την σταθερότητα ορισμένων βασικών ψυχοσωματικών λειτουργιών. Η αρχή του προγραμματισμού συνίσταται σε ένα σύστημα διατήρησης του οργανισμού στον καλύτερο βαθμό εξέλιξης του. Πρόκειται για ένα σύστημα πρόδρομων σωματικών και ψυχικών λειτουργιών. Η εφαρμογή των οποίων επιτρέπει την επίτευξη και στην συνέχεια την διατήρηση του ατομικά καλύτερου επιπέδου ψυχοσωματικής εξέλιξης και οργάνωσης.

³ Αναφέρεται ο Marty σε μία υπόθεση του Freud στο κείμενο του 1915 για το ασυνειδήτο, όπου μιλάει για την σύσταση ενός πυρήνα του ασυνειδήτου, στο σημείο εκείνο όπου υφίστανται στον άνθρωπο «κληρονομούμενα ψυχικά μορφώματα». Πρόκειται έτσι για ένα στάδιο συγκρότησης του ασυνειδήτου προ της απώθησης, και που επίσης διαφοροποιείται από τον πυρήνα του πρωτογενούς απωθημένου εντός του ασυνειδήτου.

Τέλος ο Marty (1976) προτείνει έναν τρόπο μορφοποίησης του ψυχισμού κατά μήκος : α) μίας *κεντρικής δέσμης ή αλυσίδων εξέλιξης* ('faisceau – chaîne évolutive centrale'), και β) κατά μήκος των *παράπλευρων αλυσίδων εξέλιξης*, ('chaînes évolutives latérales') και των *παράλληλων δυναμικών* ('dynamismes parallèles'). Κατά μήκος της κεντρικής δέσμης αντιστοιχεί ένας βασικός τρόπος και τύπος ψυχοσωματικής οργάνωσης, ο οποίος ξεκινά από το αρχικό τμηματικό ασυνείδητο. Εκφράζει το ατομικό βέλτιστο επίπεδο λειτουργίας και εξέλιξης που έχει επιτευχθεί. Συνήθως ο κύριος κορμός αφορά εξελικτικά την περισσότερο ψυχοποιημένη λειτουργία, ή την λειτουργία με βάση τις δευτερογενείς διεργασίες. Οι παράπλευρες αλυσίδες εξέλιξης και αντιστοίχως οι παράλληλοι δυναμισμοί αναπτύσσονται κατά έναν λιγότερο ή περισσότερο συνδεδεμένο ή αντιθέτως ασύμπτωτο και παράλληλο τρόπο ως προς την κεντρική δέσμη, έχοντας και αυτές ως αφετηρία το αρχικό μωσαϊκό λειτουργιών του τμηματικού ασυνείδητου. Πρόκειται για λιγότερο ή περισσότερο απαρτιωμένους τρόπους λειτουργίας ως προς τον βασικό τύπο ψυχοσωματικής οργάνωσης. Στην θεώρηση του Marty αντιστοιχούν στην λειτουργία των μερικών ενορμήσεων. Όπως ξέρουμε η λειτουργία των μερικών ενορμήσεων μπορεί επίσης να αναπτύσσεται κατά έναν μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό απαρτίωσης ως προς την συνολική ψυχική οργάνωση. Στο πλαίσιο όμως της ψυχοσωματικής θεωρίας, δεν πρόκειται μόνον για μία ενορμητική και άρα ήδη ψυχική λειτουργία. Πρόκειται για κινήσεις οι οποίες εκκινούν από τμήματα του «αρχικού λειτουργικού μωσαϊκού ... σωματικής ουσιαστικά φύσης» (1976) και οι οποίες θα εξακολουθήσουν να λειτουργούν παράπλευρα ή παράλληλα και ασύμπτωτα ως προς τις κινήσεις που δρομολογούνται κατά μήκος του κεντρικού κορμού.

Παλινδρομήσεις και καθηλώσεις

Είδαμε ότι η εμφάνιση και η λειτουργία των ενστίκτων και των ενορμήσεων θανάτου σύμφωνα με την ψυχοσωματική θεωρία, έπονται μίας αποτυχίας της προηγούμενης πρόδρομης εξελικτικής κίνησης, ή ενός παραγόμενου τραυματισμού. Οι αποδιοργανωτικές κινήσεις παράγονται όταν το ψυχοσωματικό σύστημα των λειτουργιών στο επίπεδο εξέλιξης στο οποίο έχει ανέλθει, αδυνατεί να θέσει τους ερεθισμούς που εμπεριέχει ή δέχεται, στην υπηρεσία των κινήσεων ζωής. Στην περίπτωση των αποδιοργανωτικών κινήσεων αναπτύσσεται μία *παλινδρόμηση* προς «το επίπεδο των αρχικών λειτουργικών βάσεων μίας ενδεχόμενης πιο προηγμένης [ψυχοσωματικής] οργάνωσης η οποία δεν μπόρεσε να επιτευχθεί» (Marty, 1976). *Η κίνηση της παλινδρόμησης στην περίπτωση μίας αποδιοργάνωσης, επαναφέρει ένα πρωθύστερο τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας και επομένως επαναφέρει την κυριαρχία της λειτουργίας των ενστίκτων ή των ενορμήσεων ζωής.* Με αυτόν τον τρόπο οι παλινδρομικές κινήσεις δρουν αναδιοργανωτικά, καθώς πλέον ανακτάται η δυνατότητα μίας πρόδρομης εξελικτικής κίνησης προς το επίπεδο στο οποίο προηγουμένως παρουσιάσθηκε μία δυσχέρεια οργάνωσης. Επομένως, η κίνηση παλινδρόμησης και η

κίνησης αποδιοργάνωσης έχουν μία κοινή προέλευση, ένα τραυματισμό ή μία αποτυχία της εξελικτικής πορείας. Συγχρόνως, η παλινδρομική κίνηση αντιτίθεται σε μία αποδιοργανωτική πορεία, αποτελώντας το έδαφος μίας σωματοψυχικής αναδιοργάνωσης.

Οι παλινδρομικές κινήσεις προς ένα συγκεκριμένο προηγούμενο επίπεδο λειτουργίας και οργάνωσης, είναι πιθανόν να επαναληφθούν συχνά κατά την διάρκεια της εξελικτικής πορείας. Η επαναλαμβανόμενη επαναφορά σε προηγούμενα στάδια, θα δημιουργήσει ορισμένα *επίπεδα καθήλωσεων*. Δηλαδή μέσω των παλινδρομικών κινήσεων και στα σημεία (τα επίπεδα προηγούμενων οργανώσεων) στα οποία σταματά μία αποδιοργάνωση, προσδίδεται «μία ουσιώδης και ιδιαίτερη ζωτική αξία [αναδιοργάνωσης] η οποία καθλώνεται προοδευτικά» (ο.π.). Σε αναλογία με το εύρος των παλινδρομικών κινήσεων, ένα επίπεδο καθήλωσης μπορεί να αφορά τόσο σε ψυχικές όσο και σε σωματικές λειτουργίες. Έτσι μέσω των διεργασιών της παλινδρόμησης και των επαναλαμβανόμενων επαναφορών σε ένα σωματικό επίπεδο καθήλωσης, καθίσταται δυνατή η εκ νέου προσπάθεια ψυχοποίησης της σωματικής λειτουργίας. Ο Fain θεωρεί την συγκρότηση των επιπέδων καθήλωσεων ως μία μορφή μεθύτερης, εκ των υστέρων λιβιδινικής επένδυσης μίας σωματικής λειτουργίας. Παρατηρούμε ότι η παρουσία και βέβαια το είδος ή η ποιότητα των καθήλωσεων, ο βαθμός στήριξης που προσφέρουν είναι καθοριστικά στοιχεία : πρώτον για την συνολική διαμόρφωση του ψυχισμού και δεύτερον για την αναχαίτιση των αποδιοργανωτικών κινήσεων. Η εμφάνιση, η εξέλιξη ή η υποτροπή χρονίων θανατηφόρων οργανικών νόσων και παθήσεων τελικού σταδίου, επισημαίνουν την απουσία ή την καταστροφή αυτών των επιπέδων καθήλωσης και της δυνατότητας ανάπτυξης παλινδρομικών κινήσεων. Για να ορίσει την ποιότητα του συστήματος παλινδρόμησης/καθήλωσης ο Marty αναφέρεται στην *αξιοπιστία* και στην *πυκνότητα* των καθήλωσεων, όπως άλλωστε στην *πυκνότητα* των παλινδρομήσεων, σε αντίθεση θα λέγαμε της εικόνας της ελεύθερης πτώσης σε ένα χώρο χωρίς αντιστάσεις. Βλέπουμε ότι ο ποιοτικός προσδιορισμός της παλινδρόμησης και της καθήλωσης είναι ο ίδιος. Γίνεται η χρήση της ίδιας λέξης που προσδιορίζει την ποιότητα του προσυνηιδητού : η πυκνότητα ή η στρωμάτωση. Άλλωστε όπως είδαμε πριν, ο ακρογωνιαίος λίθος της ψυχοσωματικής οικονομίας είναι το προσυνηιδητό. Πέραν του ερωτήματος τι καθιστά το προσυνηιδητό παράγοντα σωματοψυχικής υγείας, ωσάν έναν εγγυητή του ανοσοποιητικού συστήματος, εδώ θεωρώ ότι τίθεται ένα ακόμα ερώτημα :

Οι εκφράσεις πυκνότητα ή στρωμάτωση, της παλινδρόμησης ή της καθήλωσης είναι μεταφορικές. Υπό αυτή την μεταφορική αξία τους μπορούμε να σκεφτούμε ότι η πυκνότητα στο επίπεδο της περισσότερο ψυχοποιημένης ή νοηματοδοτημένης λειτουργίας, έχει να κάνει με, ή και με, τις αναπαραστατικές διεργασίες, τις δυναμικές συνδέσεις μεταξύ ιχνών και συναισθημάτων. Η λέξη πυκνότητα ως μεταφορική έννοια συναντά και εξυπηρετεί το σύνολο των μεταφορικών διεργασιών που χαρακτηρίζουν την ψυχική οργάνωση. Όμως, αναλογιζόμενοι ότι οι καθήλωσεις αφορούν επίσης [ή και εξίσου] σωματικές λειτουργίες, τότε πρέπει να μιλήσουμε άραγε για μία πυκνότητα των σωματικών παλινδρομήσεων ή καθήλωσεων; Τι σημαίνει και πώς μπορούμε να

κατανοήσουμε την μεταφορική ή εν προκειμένω την μεταβιολογική έννοια, της σωματικής πυκνότητας;

Στον Marty διαφοροποιούνται οι παλινδρομήσεις ή μάλλον το σύστημα παλινδρομήσεων – καθηλώσεων, και οι αποδιοργανώσεις. Η εμφάνιση αποδιοργανωτικών κινήσεων σημαίνει την αποτυχία ανάπτυξης μίας παλινδρομικής κίνησης καθώς επίσης την αδυναμία συγκρότησης ή ανάκτησης ενός επιπέδου καθήλωσης, γύρω από το οποίο θα μπορέσει να αναχαιτισθεί μία αποδιοργάνωση, και σε δεύτερο χρόνο να επιτραπεί μία αναδιοργανωτική κίνηση.

Μία ανάλογη αντιδιαστολή συναντούμε στον Balint ή στον Winnicott, όταν αναφέρονται στην καλοήγη και την κακοήγη παλινδρόμηση, ή στην διάκριση παλινδρόμησης και αναδίπλωσης. Σημαντική διαφορά είναι ότι στην ψυχοσωματική θεωρία οι παλινδρομικές κινήσεις και επομένως τα σημεία καθηλώσεων που συγκροτούνται, δεν απασχολούν μόνον τις ψυχικές λειτουργίες ή ένα ήδη ψυχοποιημένο ή νοηματοδοτημένο επίπεδο λειτουργίας (μετά την εμφάνιση των ενορμήσεων). Οι παλινδρομικές κινήσεις αφορούν σε μορφές ή επίπεδα βιολογικής λειτουργίας. Μία παλινδρόμηση και μία απότοκη καθήλωση μπορεί να δημιουργηθεί σε οποιοδήποτε προηγούμενο στάδιο της εξέλιξης, έως και στο επίπεδο του αρχικού και τμηματικού ασυνειδήτου. Πρόκειται για τόσο ψυχικές, σε όλο το εύρος της ψυχικής τοπικής όσο και σωματικές παλινδρομήσεις και καθηλώσεις φτάνοντας έως και στο γενετικό υλικό, την έκφραση τμημάτων του γονιδιώματος.

Αναφερθήκαμε πριν στις δύο αρχές της συγκρότησης της ψυχοσωματικής τάξης, στην αυτοματική – επαναληπτική και στον προγραμματισμό. Η αρχή του αυτοματισμού και ο τρόπος λειτουργίας τον οποίο εκπροσωπεί χαρακτηρίζεται από ένα μεγαλύτερο σθένος, μία μεγαλύτερη δύναμη αντίστασης και στήριξης ως προς τις αποδιοργανωτικές ή τραυματικές συνθήκες, από ότι το σύστημα προγραμματισμού, το οποίο είναι περισσότερο δυναμικό και «εξ ορισμού» περισσότερο εύθραυστο. Αυτή η εξ ορισμού ευθραυστότητα θα μπορούσε να κατανοηθεί ως απόρροια του κινδύνου που ενέχει κάθε πρόδρομη και εξελικτική κίνηση μεταβολών. Καθώς κάθε παρόμοια κίνηση προϋποθέτει την ρήξη μίας πρωθύστερης κατάστασης ισορροπίας ή ομοιοστασίας της σωματοψυχικής οντότητας. Ο Marty συνδέει την επικράτηση της αυτοματικής αρχής και την θραύση της αρχής του προγραμματισμού με την κλινική της χρηστικής σκέψης και της θεμελιώδους κατάθλιψης. Η χρηστική σκέψη και η θεμελιώδης κατάθλιψη, που συνιστούν το έδαφος εκδήλωσης ενός οργανικού νοσήματος, αποτελούν μορφές αποδιοργάνωσης, ή μη ανεπτυγμένης οργάνωσης καθώς και παλινδρόμησης. Αποτελούν παλινδρομήσεις και καθηλώσεις στο επίπεδο των αυτοματικών αρχών ωσάν ένα τελευταίο οχυρό όταν αποτυγχάνουν οι προσπάθειες ανάπτυξης πρόδρομων κινήσεων στο πλαίσιο της αρχής του προγραμματισμού. Κατ' αυτόν τον τρόπο άλλωστε η χρηστική ζωή και σκέψη έχουν θεωρηθεί ως μηχανισμοί άμυνας.

Οι παλινδρομικές κινήσεις δρομολογούνται εδώ στον άξονα σκέψης (της ψυχικής και συναισθηματικά επενδυμένης σκέψης και των ανάλογων θετικών και συμβολικών

συμπτωμάτων) - νοητικών λειτουργιών (με την αποδόμηση ή την διαταραχή των νοητικών λειτουργιών χωρίς αυτή να ενέχει μία συμβολική αξία, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των παραπραξιών και των εκπραξιών) - συμπεριφοράς (διαταραχή της συμπεριφοράς, μη αναπαραστατικές εκφορτίσεις μέσω της συμπεριφοράς) – σώματος (εμφάνιση σωματικών διαταραχών). Εκφράζονται μέσα από τον τύπο των μορφολογικών παλινδρομήσεων οι οποίες πλέον αποτελούν αποδιοργανώσεις και έχουν ως αιτία και ως έδαφος την απόμιξη των ενορμήσεων και την αποποιητική δράση των ενορμήσεων θανάτου. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η δυνατότητα ανάκτησης των εξελικτικών και αναδιοργανωτικών τάσεων έγκειται στην ανάκτηση των ενστίκτων (και όχι των ενορμήσεων) ζωής που ενέχονται στις βασικές αυτοματικές λειτουργίες και στην επανασύνδεσή τους με τα αντικείμενα και την ανασυγκρότηση του αναπαραστατικού ιστού.

Τέλος το σύστημα παλινδρομήσεων – καθηλώσεων θα συνδεθεί με την μορφοποίηση του ψυχισμού κατά μήκος της κεντρικής δέσμης ή αλυσίδας εξέλιξης και κατά μήκος των παράπλευρων αλυσίδων εξέλιξης και των παράλληλων δυναμισμών. Στην κεντρική δέσμη εντάσσονται οι κύριες παλινδρομικές κινήσεις καθώς και οι κύριες καθηλώσεις. Δηλαδή εκεί εντάσσονται οι βασικοί τρόποι συγκρότησης και άμυνας του ψυχισμού. Εδώ θα τοποθετούσαμε τις καθηλώσεις όπως εξετάζονται στην ψυχαναλυτική θεωρία. Στην πορεία της εξέλιξης τα προηγούμενα επίπεδα καθηλώσεων και οι πρωτότεροι τρόποι οργάνωσης και λειτουργίας ενσωματώνονται στην κεντρική δέσμη, υπαγόμενα στο νέο συγκροτούμενο επίπεδο εξέλιξης και οργάνωσης. Στην κατεύθυνση των παράπλευρων αλυσίδων εξέλιξης και των παράλληλων δυναμισμών αναπτύσσονται οι μερικές παλινδρομήσεις που αφορούν σε ψυχικά ή σωματικά επίπεδα καθηλώσεων τα οποία δεν έχουν απαρτιωθεί στον κεντρικό κορμό. Για να κατανοήσουμε την δυναμική που περιγράφει η διαμόρφωση της ψυχοσωματικής τάξης σύμφωνα με την διάκριση των αλύσεων αυτής της κάθετης ή εξελικτικής τοπικής, θα λέγαμε τα εξής : Ξεκινώντας από την αρχική μορφή του τμηματικού ασυνειδήτου, ορισμένες σωματικές και θα προσέθετα γνωσιακές λειτουργίες συμμετέχουν στην γένεση της ψυχικής οργάνωσης (και θα ενταχθούν ως επί το πλείστον στον κεντρικό κορμό), άλλες λιγότερο (που θα αποτελέσουν τις παράπλευρες αλυσίδες), ενώ άλλες θεωρείται ότι δεν εμπλέκονται σε αυτήν (οι παράλληλοι δυναμισμοί)⁴. Υπό το ίδιο πρίσμα, η απόσταση που χωρίζει την κεντρική αλυσίδα εξέλιξης (την πλέον οργανωμένη μορφή ψυχοσωματικής τάξης) από τις παράλληλες δυναμικές μπορεί να αποτελέσει έναν δείκτη της ευαισθησίας ως προς τους τραυματισμούς και την εμφάνιση αποδιοργανωτικών κινήσεων, όπως επίσης μπορεί να αποτελέσει έναν δείκτη του βαθμού συνοχής και απαρτίωσης των ψυχοσωματικών – και των ψυχικών και των σωματικών - λειτουργιών.

⁴ Βέβαια αναφέρει ο Marty (ο.π.) ότι αυτά τα τμήματα του αρχικού ασυνειδήτου και οι αντίστοιχες σωματικές λειτουργίες, αν και δεν εντάσσονται στην διαχείριση του εγώ (του εγώ της δευτέρας τοπικής), συμμετέχουν στην ατομική ψυχοσωματική οικονομία, και επομένως μπορεί να προσδιορίσουν την μορφή μίας παράπλευρης παλινδρομικής κίνησης, το σημείο καθήλωσης, το απότοκο σύμπτωμα (ψυχικό ή σωματικό) καθώς και τον τύπο μίας ενδεχόμενης παράπλευρης κίνησης αναδιοργάνωσης.

Στην πορεία της εξέλιξης στην κατεύθυνση κυρίως της ανάπτυξης του κεντρικού κορμού της ατομικής ψυχοσωματικής τάξης, ο Marty θεωρεί ότι ο ψυχισμός συγκροτείται σύμφωνα με την οργάνωση της δεύτερης τοπικής θεωρίας της ψυχαναλυτικής μεταψυχολογίας. Φτάνοντας δηλαδή σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο εσωτερικής διαφοροποίησης και σχέσης μεταξύ των ψυχικών συστημάτων, και στην συγκρότηση του εγώ, του οποίου οι λειτουργίες θα εξασφαλίσουν την συνοχή της σωματοψυχικής οντότητας και την βέλτιστη δυνατότητα διαχείρισης του δυναμικού της.

Ως προς τα σημεία καθηλώσεων της κλασσικής ψυχαναλυτικής θεώρησης, των λιβιδινικών σταδίων, ο Marty τονίζει ότι «ορισμένες σωματικές διεργασίες πάνε μαζί με ορισμένες νευρωτικές δομές». Θεωρεί ότι τα σημεία καθηλώσεων θα πρέπει να περιλάβουν και τις προγενέστερες σωματικές και σπλαχνικές πτυχές της ανάπτυξης, ως ανάλογο των μνημονικών και αντιληπτικών ιχνών, ως δηλαδή σωματικά ίχνη. Με αυτόν τον τρόπο η ψυχοσωματική προσέγγιση προσπαθεί να διακρίνει μία συνέχεια και μία δυναμική εκεί όπου ο Freud τοποθέτησε τον βράχο του βιολογικού και θα προσέθετα και πάλι τον βράχο του νοητικού – γνωσιακού. Η μορφή πυρηνικού ασυνειδήτου αναφέρεται σε μία βιολογική τοπική, σε έναν βιολογικό δυναμισμό, και σε μία προ-ψυχική τοπική, μία τοπική προ (και στην βάση) των άλλων μεταψυχολογικών τοπικών. Ο όρος του προ-ψυχικού έχει προταθεί από τον Green (1998) αναφορικά με το μοντέλο της ψυχοσωματικής, υπό την έννοια ενός συστήματος που δεν αποτελεί ακόμα ένα ψυχικό μόρφωμα, αλλά χάρις στην δυναμική του δύναται να προσλάβει (ή να προσδώσει) μία τέτοια μορφή. Ο Smadja (ο.π.) ανταπαντώντας θα θεωρήσει ότι το μοντέλο της ψυχοσωματικής στηρίζεται σε μία μορφή δυναμικού «βιολογικού κονστρουκτιβισμού», τονίζοντας έτσι περισσότερο την προ-ύπαρξη μίας βιολογικής πραγματικότητας σε εξέλιξη, η οποία ενέχει την δυνατότητα οργάνωσης μίας ψυχοσωματικής τάξης. Βέβαια από μία άποψη, η ιδέα ενός βιολογικού κονστρουκτιβισμού που ενέχει ή παρέχει μία δυνατότητα, μας επαναφέρει στο γνωστό ερώτημα ή πρόβλημα της σύνδεσης ψυχισμού και σώματος. Καθώς, θα αναρωτηθούμε, γιατί και πώς ενέχει ή παρέχει την δυνατότητα ψυχοσωματικής οργάνωσης; Η ψυχοσωματική θεωρία προτείνει ορισμένες απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα και η σκέψη μου είναι ότι αποτείνει έτσι ένα ερώτημα προς τις νευροεπιστήμες.

Από την πλευρά της, η παλινδρόμηση αποτελεί μία επιστροφή σε ολοένα θεμελιωδέστερα θέματα σύνδεσης της ψυχικής πραγματικότητας με την πραγματικότητα του σώματος και των αντικειμένων. *Στην ψυχοσωματική, η φυσική συνύπαρξη του ψυχισμού με το σώμα είναι δεδομένη· βρισκόμαστε στον πλήρη μονισμό. Αλλά αυτό το δεδομένο δεν σημαίνει κάτι το απολύτως αυτοματικό· δεν εξυπακούεται η ικανότητα και η ποιότητα της σύνδεσης ψυχισμού και σώματος εντός της μονιστικής σωματοψυχικής οντότητας, ούτε πρόκειται για κάποια αξιωματικά δεδομένα ευτυχή ή δυστυχή μονιασμένη συνύπαρξη. Αντίθετα υπάρχουν πολλαπλές ποιοτικές διαφοροποιήσεις, μέρος και μηχανισμός των οποίων είναι το σύστημα παλινδρόμησης και καθήλωσης που λειτουργεί, λέει ο Marty, ως ένα προσωπικό «σύστημα αναφοράς και άμυνας».*

Στην ψυχοσωματική κλινική, η πορεία των διαταραχών θα εξαρτηθεί από την δυνατότητα να κινητοποιηθούν εκ νέου μέσω των παλινδρομικών κινήσεων οι ενορμήσεις ζωής ή σε προγενέστερα επίπεδα οργάνωσης και λειτουργίας, τα ένστικτα ζωής. Ανάλογη είναι η επιδίωξη στο πλαίσιο της ψυχοσωματικής ψυχοθεραπείας, οπότε μπορεί να παρατηρηθεί μία έξοδος από την ψυχικά νεκρωτική κατάσταση της θεμελιώδους κατάθλιψης και να επέλθει μία ψυχοσωματική αναδιοργάνωση. Ενδοψυχικά αυτό θα είναι το έργο του προσυνειδητού.

Τοποθετούμενοι στην εξελικτική προοπτική της ψυχοσωματικής θεωρίας, η δυνατότητα διαχείρισης εκ μέρους του προσυνειδητού όπως άλλωστε η ίδια η συγκρότηση του, στα αρχικά στάδια και ενόσω υφίσταται η μορφή του τμηματικού ασυνειδήτου, θα εξαρτηθεί από την σχέση με το αντικείμενο. Αυτό που ο Marty θα ονομάσει ως *μητρική λειτουργία*. Η μητρική λειτουργία αφορά στην ανάπτυξη και στην προοδευτική εξέλιξη των κατάλληλων τρόπων διαχείρισης των εσωτερικών εντάσεων ή καταστάσεων της σωματοψυχικής οντότητας εκ μέρους της μητέρας έτσι ώστε να εξασφαλίζεται : η διατήρηση των λειτουργιών που υπάγονται στην αρχή του αυτοματισμού και του προγραμματισμού, η λειτουργία ενός αρχικού αλεξιερειθιστικού συστήματος, και η δυνατότητα να αναπτυχθούν οι κατάλληλες συνθήκες παλινδρομικών κινήσεων, καθήλωνσεων και περαιτέρω αναδιοργανώσεων, σε περιπτώσεις αποτυχιών της εξελικτικής πορείας. Η εσωτερίκευση της μητρικής λειτουργίας, που αντιστοιχεί στην σταδιακή εγγραφή και σύνδεση των αναπαραστάσεων του αντικειμένου και της σχέσης με αυτό, βρίσκεται στην βάση του περάσματος από την λειτουργία των ενστίκτων στην λειτουργία των ενορμήσεων και θα συμβάλει στην διαμόρφωση του προσυνειδητού, των δευτερογενών διεργασιών και των μηχανισμών άμυνας.

Στο θεραπευτικό επίπεδο η ελλείπουσα μητρική λειτουργία θα αναπτυχθεί και θα εσωτερικευθεί μέσω της μεταβιβαστικής σχέσης. Ο Marty συνδέει έτσι την μητρική λειτουργία με την *λειτουργία του θεραπευτή*. Η μεταβιβαστική σχέση στην ψυχοσωματική θεραπεία είναι μία ιδιαίτερη μορφή μεταβίβασης όπως άλλωστε πρόκειται για μία ιδιαίτερη μορφή θεραπευτικής τεχνικής. Αυτά τα θέματα θα αποτελέσουν το αντικείμενο επόμενων συναντήσεων, της παλινδρόμησης σε σχέση με την μεταβιβαστική σχέση και γύρω από το θεραπευτικό αποτέλεσμα.

Η κλινική έκφραση των κινήσεων του συστήματος παλινδρόμησης και καθήλωσης, όπως επίσης η ανάπτυξη των ερωτημάτων που αναδύονται μέσα από την εξέταση της παλινδρόμησης στην ψυχοσωματική, θα εξετασθούν στο πλαίσιο της συζήτησης αυτής της εισαγωγικής διάλεξης.